

Mishpotim:

Did the *Yidden* say “*Naase venishma*” before or after the giving of the *Torah*?

By: Rabbi Levi Y. Garelik

Also:

1. Why did the *Yidden* first say **only** “*Naase*”? and twice?
2. Why did *Hashem* decide to give the *Torah* only after the *Yidden* said both, “*Naase*” and “*Nishma*”?
3. What prompted the *Yidden* to say **two** things: “*Naase*” and “*Nishma*”?
4. Why is “*Naase venishma*” recorded after *Matan Torah* in *Parsha Mishpotim*?
5. What is the major dispute between Rashi and the Ramban on this subject?
6. What is the “*Sefer Habris*” (book of the covenant)?
7. Was *Torah* written in one time (after 40 years) or as things were happening?
8. Why is the *Torah* not written chronologically (“*Ain Mukdam Umeuchar Batorah*”)?
9. Which are the *Mitzvos* that were given before *Matan Torah*?

Based on *Likutei Sichos Vol. 21 pages 138-145 and others*

* * *

מיוסד על לקוטי שיחות חלק כא ע' 138-145 ועוד

המקורות:

1. **משפטים כד,א:** ואל משה אמר עלה אל ה', אתה ואהרן נדב ואביהוא ושבעים מזקני ישראל והשתחוויתם מרחוק. רש"י: ואל משה אמר עלה – פרשה זו נאמרה קודם עשרת הדברות, ובארבעה בסיון נאמר לו עלה.

[לספר מה שכתוב בפ' יתרו אודות הג' ימים הראשונים] בלקו"ש חלק כו ישנה שיחה שלימה המסבירה למה הקב"ה כתב את זה בשני פרשיות נפרדות.

2. **פסוק ב:** ונגש משה לבדו אל ה' והם לא יגשו, והעם לא יעלו עמו.

3. **פסוק ג:** ויבוא משה ויספר לעם את כל דברי ה' ואת כל המשפטים, ויען כל העם קול אחד ויאמרו כל אשר דבר ה' נעשה. רש"י: את כל דברי ה' –

מצות פרישה והגבלה. ואת כל המשפטים – שבע מצוות שנצטוו בני נח, ושבת וכיבוד אב ואם ופרה אדומה ודינין שניתנו להם במרה.

4. **פסוק ד:** ויכתוב משה את כל דברי ה', וישכם בבוקר ויבן מזבח תחת ההר, ושתיים עשרה מצבה לשנים עשר שבטי ישראל. רש"י: ויכתוב משה – מבראשית ועד מתן תורה, וכתב מצוות שנצטוו במרה.

5. **[פסוק ה.** וישלח את נערי [רש"י הבכורות] בני ישראל, ויעלו עולות, ויזבחו זבחים שלמים לה' פרים. **פסוק ו:** ויקח משה חצי הדם וישם באגנות, וחצי הדם זרק על המזבח].

6. **פסוק ז:** ויקח ספר הברית ויקרא באזני העם, ויאמרו כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע. רש"י: ספר הברית – מבראשית ועד מתן תורה ומצוות שנצטוו במרה.

נשאלת פה השאלה העצומה שכולם שאלים:

למה בפעם הראשונה אמרו רק נעשה, ובפעם השני' אמרו נעשה ונשמע? מה קרה באמצע?

ולהבין זה צריך להקדים תחילה ביאור כללי בכל הסוגיא כאן:

דהיינו: שכאן קרו ג' דברים: 1. משה אמר להם את דברי ה'. 2. משה כתב את דברי ה'. 3. משה קרא להם את הספר הזה.

נשאלות פה כמה שאלות:

בפסוק ד' (מס' 4 דלעיל) אמרנו שמשה רבינו - ויכתוב משה את כל דברי ה', היינו – מבראשית ועד מתן תורה, וכתב מצוות שנצטוו במרה.

א. מניין לו לרש"י שזהו "את כל דברי ה'" שכתב? הרי רובם אינם ציוויים של ה'!?

ב. ובפרט שבפסוק שלפני זה כשכתוב מה שאמר להם בשם הקב"ה, כתוב בדיוק אותם המילים ("את כל דברי ה'") ושם כותב מצוות פרישה והגבלה. אז למה נומר שאמר דבר אחד וכתב דבר שני?

ג. ואפי' את"ל שמצות פרישה והגבלה זה דבר חד פעמי ולכן אין צורך לכתוב – הרי יכולים לומר שכתב מצות פרישה והגבלה בתוך כל הדברים האחרים שהקב"ה אמר (כמו ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש וכו')?

עוד שאלה:

במכילתא, שלכאו' זהו מקורו של רש"י, ישנן ג' דיעות מה שקרה כאן:

7. מכילתא יתרו יט, י: ר' יוסי ברבי אסי אומר מתחילת בראשית ועד כאן. רבי אומר מצוות שנצטווה אדם הראשון ומצוות שנצטוו בני נח ומצוות שנצטוו במצרים ובמרה ושאר כל המצוות כולם. רבי ישמעאל אומר, התחילת הענין מה הוא אומר ושבתה הארץ שבת לה' שש שנים תזרע שדיך וגו' שמיטים ויובלות ברכות וקללות, בסוף הענין מה הוא אומר, אלה החוקים והמשפטים והתורות, אמרו מקבלים אנו עלינו כו'... אבל לא שמענו מהיכן קרא באזניהם"

לכא' רש"י אינו סובר כאף אחד... ועוד יותר: המכילתא מדברת אודות הפסוק שמשו רבינו קרא להם מהספר. משא"כ רש"י מדבר מה שכתב...

נמשיך:

בנוגע למה שמשו רבינו **קרא**, כתב רש"י לעיל במס' 6 מבראשית ועד מתן תורה ומצוות שנצטוו במרה. נשאלת השאלה: למה צריך לכתוב עוד הפעם, הרי כבר כתוב לפני זה מה שכתב? אז למה נומר שקרא משהו אחר?!

ואת"ל שכאן כתוב "ספר הברית" ורש"י רוצה לפרש מה זה הרי ה' יכול לכתוב "ספר הברית" – מה שכתב לפני זה ויכתוב משה".? ואכן כן כותב הרשב"ם:

8. רשב"ם כאן: ספר הברית – דכתיב למעלה ויכתוב משה.

לכא' יכולים לתרץ שרש"י רוצה לפרש כמה משה רבינו קרא (כשאלת המכילתא דלעיל), ומפרש רש"י שקרא מבראשית עד מ"ת והמצוות שנצטוו במרה.

אבל א"א לתרץ כן ברש"י כי רש"י מעתיק מהפסוק המילים "ויקח ספר הברית". ואם כוונתו לפרש מה שמשו רבינו קרא, ה' רש"י צריך להעתיק המילים "ויקרא באזני העם"! והדרא קושיא לדוכתא למה רש"י חוזר עוה"פ את המילים.

ויובן כל הנ"ל בהקדים עוד קושיא ברש"י:

כשמפרש מה שמשו רבינו **כתב** (מס' 4 דלעיל), כותב רש"י: מבראשית ועד מתן תורה **וכתב** מצוות שנצטוו במרה".

למה כותב "וכתב"? הרי כתוב מפורש בפסוק "ויכתוב"?!?

ובפרט שאח"כ כשמשו רבינו קרא, רש"י אינו כותב "וקרא"?!...

והביאור:

אמרנו לפני זה, שישנה מחלוקת עצומה, **מתי** קרה כל הסיפור הזה:

לשיטת רש"י זה קרה לפני מ"ת, דהיינו בהשלשת ימי הגבלה.

לשיטת הרמב"ן זה הי' אחרי מתן תורה, ובלשונו:

9. רמב"ן כאן: ואל משה אמר – פרשה זו קודם עשרת הדברות בארבעה בסיון נאמרה לו, גם אלו דברי רש"י... ואין הפרשיות באות כסדרן ולא כמשמען כלל, ועוד כתיב ויבאר משה ויספר לעם את כל דברי ה' ואת כל המשפטים שהם המשפטים האלה הכתובים למעלה... וכבר היטב לראות ר"א שפירש הענין כסדרו ואמר כי עד הנה ספר הברית, והנה הפרשיות האלו באו כהוגן, כי אחר מתן תורה מיד בו ביום אמר ה' אל משה כה תאמר לבני ישראל... וכל המצוות הבאות אחר כן.

10. אברבנאל כאן: ואמרו חכמי צרפת כי זה נאמר קודם מתן תורה.... אבל חכמי ספרד קיימו וקבלו שהי' זה אחר מ"ת כסדר הפרשיות.

במילא מובן שמפני מחלוקת זו, ימצאו פירושים מן הקצה אל הקצה, מה אמר הקב"ה ומה משה כתב וכו'.

לשיטת רש"י "את כל דברי ה'" היינו מצוות פרישה והגבלה, "ואת כל המשפטים" הכוונה לז' מצוות וכו'.

משא"כ לשיטת הרמב"ן זה כולל כו"כ דברים שנאמרו מהקב"ה אחרי מ"ת (פ' משפטים וכו').

במילא כשמגיעים לספר "הברית" יש לעיין עם "מה" עשה הקב"ה את הברית:

ענינו של "ברית" הוא לחזק החיבור בין אלה שמשתתפים בברית. ובנדוד"ד הרי זה עם ישראל עם התורה (ועי"ז מתקשרים להקב"ה).

היות שלשיטת רש"י זה הי' לפני מ"ת, מובן שהברית הי' עם האופן של התורה איך שזה הי' לפני מ"ת. איך זה הי' לפני מ"ת? נסתכל ברש"י הראשון:

11. בראשית א, א: אמר רבי יצחק לא הי' צריך להתחיל את התורה אלא מהחודש הזה לכם, שהיא מצוה ראשונה שנצטוו ישראל, ומה טעם פתח בבראית, משום כח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גוים, שאם יומרו אומות העולם לישראל ליסטים אתם, שכשבתם רצות שבעה גוים, הם אומרים להם, כל הארץ של הקב"ה היא, הוא בראה ונתנה לאשר ישר בעיניו, ברצונו נתנה להם, וברצונו נטלה מהם ונתנה לנו.

ולכן כותב רש"י מבראשית ועד מתן תורה כי זה הי' ההקדמה למ"ת.

[משא"כ להרמב"ן זה הי' עם הציונים שלאחר מ"ת].

ולכן היו כאן שני ענינים נפרדים שאינם קשורים זה לזה: הכתיבה והקריאה. הכתיבה לא היתה לשם הקריאה אלא הכתיבה היתה לתת להענין התוקף הנדרש.

ולכן כשהתורה אומרת ש"ויכתוב משה את כל דברי ה'" מוכרח רש"י להסביר שלא נטעה שזה קאי על פרישה והגבלה אלא על הענינים שהקב"ה כורת עמהם "ברית" על התורה וזהו מבראשית עד מ"ת ומצוות שנצטוו במרה.

עכשיו יובן למה רש"י מוסיף "וכתב": כאן היו שני מיני כתיבה:

מבראשית עד מתן תורה הוא סיפור דברים, ולכן משה רבינו כתבו בדיוק כמו שיש לנו את זה בלי שום שינוי, כי למה ישנה? משא"כ המצוות שנצטוו במרה שהם שבת, פרה אדומה, דינין וכו' לא ה' יכול לכתוב כמו שזה כתוב עכשיו, לדוגמא מפרה אדומה:

12. פרשת חוקת בתחלתה: וידבר ה' אל משה ואל אהרן לאמר. זאת חוקת התורה אשר צוה ה' לאמר דבר אל בני ישראל ויקחו אליך פרה אדומה תמימה אשר אין בה מום אשר לא עלה עלי' עול. ונתתם אותה אל אלעזר הכהן והוציא אותה מחוץ למחנה...

איך יכול לכתוב "זאת חוקת התורה" – הרי התורה עדיין לא ניתנה?

איך יכול לומר "ונתתם אותה אל אלעזר הכהן"? הרי אלעזר עדיין אינו כהן....

ולכן הפירוש הוא ש"כתב מצוות שנצטוו במרה" ולא "פרשיות התורה שנצטוו במרה" וכיו"ב, להורות שהיו כאן שני ענינים נפרדים.

ולכן מובן למה רש"י כותב "וכתב".

ועל פי זה גם יובן שדוקא אם אומרים שמשה רבינו כתב את זה **לפני** מתן תורה, אז ישנם שני אופנים: פרשיות של תורה ומצוות שנצטוו, אבל אם זה נכתב אחרי מתן תורה, אז אין שום מקום לומר שישנם ב' אופנים, אלא זה ה' הכל פרשיות של תורה.

אבל עכשיו רש"י מקשה קושיא עצומה:

אם אנו אומרים, שהיו כאן ב' אופנים שונים של "כתיבה" – איך התורה קורא לזה ספר הברית - לשון יחיד? לכאורה הרי זה שני ספרים נפרדים? בא' כתוב הפרשיות ובשני כתוב רשימה של מצוות?

לכן רש"י צריך להסביר שזהו טאקע החידוש, שלמרות שהם שני דברים שונים, משה רבינו כללם בספר אחד מורכב משניהם "מבראשית ועד מתן תורה ומצוות שנצטוו במרה", שניהם בספר אחד.

למה?

כי בזה מתבטא שהברית של עם ישראל עם התורה היתה בב' הענינים: הן לימוד התורה והן קיום המצוות: מבראשית עד מ"ת מסמל ענין התורה, פשוט לימוד התורה, סיפורים, משא"כ מצוות שנצטוו במרה מסמל ענין המצוות.

ועכשיו יובן למה דוקא אחרי שמשה רבינו נתן להם הספר הם ענו "נעשה ונשמע" משא"כ לפני זה אמרו רק "נעשה":

לפני זה הם קיבלו ציווים: פרישה והגבלה מצוות שנצטוו במרה וכו'. לכן אמרו "נעשה".

משא"כ עכשיו שקבלו ה"ספר" הברית שכולל שניהם יחד, אמרו "נעשה ונשמע". ו(ע"י) הברית הזו, עשה אותם כלים ראויים לקבלת התורה.

ומה **שהקדימו** נעשה לנשמע, כי אפילו בפשוטו של מקרא זה מובן שהמעשה הא העיקר, ולכן הקדימו את זה.

[ישנו פה הענינים מופלאים שלא הבאתי]]

עפ"ז יצא לנו משהו נפלא:

אנו יודעים העילוי הגדול בזה ש"בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע וכו'", המשך ע"ב וכו' וכו'

נשאלת השאלה: מהו כ"כ העילוי בזה?

וגם - לכאן, למה דוקא אחרי שעם ישראל אמרו נעשה ונשמע "הסכים" הקב"ה לתת את התורה? מה כ"כ מיוחד בזה שאמרו?

ויובן ע"פ משל מענין השבת: אם מוכנים או לא מוכנים השבת מגיעה, אבל מובן שישנו חילוק עצום בין זה שהכין את עצמו, וזה שלא הכין...

עד"ז בעניננו:

דברנו הרבה פעמים שתכלית כוונת בריאת העולם הוא הענין של דירה בתחתונים. וזה הולך בג' שלבים:

עד מ"ת הגשמי לא הי' כלי לקבל אלקות, אחרי מ"ת (וירד ה' על הר סיני) העולם יכול לקבל במידה מסויימת.

וכאן הראו בנ ישאל שעוד לפני מ"ת הם כבר מוכנים. מצד ה"תחתון" ולא רק מצד "מלמעלה".